

КУЗІВ Г. С.,
*аспірантка кафедри адміністративного
та інформаційного права (Інститут
права, психології та інноваційної освіти
Національного університету
«Львівська політехніка»)*

УДК 347.962

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.1.76>

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ СУДДІВ ТА ІНШИХ ПОСАДОВИХ ОСІБ СУДІВ ТА ОРГАНІВ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ

В статті висвітлено результати аналізу особливостей правового регулювання публічної служби суддів та інших посадових осіб судів та органів системи правосуддя, шляхів його вдосконалення, а також напрямів проведення подальших наукових досліджень. Актуальність дослідження обумовлена тим, що в Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки актуальним є питання «удосконалення законодавчого регулювання особливостей проходження публічної служби в органах судової влади». В статті розкрито питання видів публічної служби суддів та інших посадових осіб судів, органів системи правосуддя. Відмежовано від державної служби, що вергульована Законом України «Про державну службу», публічну службу: 1) суддів Конституційного Суду України; 2) суддів судів загальної юрисдикції; 3) голови, заступника голови та членів Вищої ради правосуддя; 4) голови, заступника голови та членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України; 5) прокурорів. З огляду на зазначене, запропоновано внесення змін до ч. 4 ст. 3 Закону України «Про державну службу». Вказано, що на сьогодні є потреба: 1) більш детального правового врегулювання відносин з публічної служби голови, заступника голови та членів Вищої ради правосуддя, а також голови, заступника голови та членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, елементів їх правового статусу включно із засадами їх відповідальності; 2) закріплення в законі спеціальних положень щодо підстав та порядку матеріальної відповідальності як суддів, так і інших публічних службовців органів системи правосуддя, на яких не поширюються вимоги Закону України «Про державну службу». Розмежовано загальний (єдиний) правовий статус судді та спеціальні правові статуси суддів. Висвітлено зміст основних елементів загального (єдиного) правового статусу судді: принципи та засади діяльності суддів, загальні права і обов'язки судді, правосуб'єктність судді, єдині символи (атрибути) судді (судової влади), винятковість функції суддів щодо здійснення правосуддя, єдині правові гарантії суддів, правові обмеження, засади юридичної відповідальності судді. Вказано, що спеціальний правовий статус суддів залежить від перебування судді на адміністративній посаді, місця суду в системі судоустрою (його рівня) і спеціалізації суду. Вказанні особливі правові стани, які впливають на дієздатність судді.

Ключові слова: *правовий статус судді, суд, правосуб'єктність судді, публічна служба суддів, публічна служба посадових осіб судів, публічна служба посадових органів системи правосуддя, засади юридичної відповідальності суддів.*

Kuziv H. S. Peculiarities of legal regulation of the public service of judges and other officials of courts and bodies of the justice system

The article highlights the results of the analysis of the features of the legal regulation of the public service of judges and other officials of courts and bodies of the justice system, ways of its improvement, as well as directions for further scientific research. The relevance of the study is due to the fact that the Strategy for the Development of the Justice System and Constitutional Justice for 2021-2023 includes the issue of "improving the legislative regulation of the features of the public service in judicial bodies". The article reveals the issue of types of public service of judges and other officials of courts, bodies of the justice system. From the general public service, which is regulated by the Law of Ukraine "On Public Service", the public service is distinguished: 1) judges of the Constitutional Court of Ukraine; 2) judges of courts of general jurisdiction; 3) chairmen, deputy chairmen and members of the High Council of Justice; 4) chairmen, deputy chairmen and members of the High Qualification Commission of Judges of Ukraine; 5) prosecutors. In view of the above, it is proposed to amend Part 4 of Article 3 of the Law of Ukraine "On Public Service". It is noted that today there is a need for: 1) more detailed legal regulation of relations in the public service of the Chairman, Deputy Chairman and members of the High Council of Justice, as well as the Chairman, Deputy Chairman and members of the High Qualification Commission of Judges of Ukraine, elements of their legal status, including the principles of their liability; 2) there is a need to enshrine in the law special provisions on the grounds and procedure for material liability of both judges and other public servants of the justice system bodies who are not subject to the requirements of the Law of Ukraine "On Public Service". The general (unified) legal status of a judge and special legal statuses of judges are distinguished. The content of the main elements of the general (unified) legal status of a judge is highlighted: principles and foundations of the activities of judges, general rights and obligations (powers) of a judge, legal personality of a judge, uniform symbols (attributes) of a judge (judicial power), exclusivity of the function of judges in the administration of justice, uniform legal guarantees of judges, legal restrictions, principles of legal liability of a judge. It is noted that the special legal status of judges depends on the judge's tenure in an administrative position, the place of the court in the judicial system (its level) and the specialization of the court. Special legal conditions that affect the legal capacity of a judge are indicated.

Key words: *legal status of a judge, court, legal personality of a judge, public service of judges, public service of judicial officials, public service of bodies of the justice system, principles of legal liability of judges.*

Постановка проблеми. Важливою умовою розвитку України як правової держави є вдосконалення системи правосуддя, визначення основних напрямів і пріоритетів подальшого реформування законодавства України про судоустрій і статус суддів з метою практичного утвердження ефективного і справедливого судочинства та зміцнення функціональних засад організації судової влади. У п. 4.2.2. Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, що затверджена Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, до напрямів організаційного забезпечення діяльності судів включено «удосконалення законодавчого регулювання особливостей проходження публічної служби в органах судової влади» [1]. У зв'язку із зазначеним особлива увага науковців та практиків зосереджена на інституті публічної служби суддів, однак не менш важливим є питання дослідження законодавчих засад публічної служби посадових осіб судів та органів системи правосуддя.

До числа дослідників правового статусу посадових осіб, його складових елементів необхідно віднести передусім таких вчених як В. Б. Авер'янов [2], О. Ф. Андрійко,

Д. М. Бахрах, А. І. Берлач [3], Ю. П. Битяк, Л. Р. Біла-Туїнова [4], В. В. Васильківська, В. М. Гаращук, А. Б. Гришук [5], Є. В. Додін, Ю. М. Кириченко [6], Я. С. Ковальчук [7], Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А. В. Матіос, В. П. Сімчук [8], М. І. Мельничук, О. В. Терещук, С. А. Федчишин, Н. В. Янюк, Н. Я. Якимчук [9]. Більшість з них досліджували його крізь призму адміністративно-правового статусу посадової особи, однак зауважимо, що предметом наукового аналізу були й питання спеціального правового положення (правового статусу) окремих публічних службовців, зокрема, суддів, які досліджені у працях таких вчених як Ю. В. Слабунова та Н. М. Щербак [10], В. Л. Федоренко [11]; інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України – М. І. Логвиненко, Ю. О. Юрковський, Ю. А. Юрковський [12], помічника судді – А. А. Іванишук [13], державних службовців судів – Я. С. Золотарьова [14], П. Ю. Шпенова [15], К. С. Крамський [16], служби судових розпорядників – Д. В. Савельєв, В. Б. Крикун [17] та інші.

Метою статті є визначення особливостей правового регулювання публічної служби суддів та інших посадових осіб судів, органів системи правосуддя, шляхів його вдосконалення, а також напрямів проведення подальших наукових досліджень.

Виклад основного матеріалу. Усталеною у правовій науці України сприймається позиція, що службове право є підгалуззю адміністративного права [18, с. 11].

Коліушко І. Б. обґрунтовував віднесення до предмета адміністративного судочинства справ, що впливають із спорів, пов'язаних з публічною службою та зазначав, що «це сприятиме захисту гарантованого Конституцією права громадян брати участь в управлінні державними справами», а також зауважував, що «відокремлення відносин публічної служби ... від трудових відносин, а отже, виведення їх з-під юрисдикції цивільних судів пояснюється тим, що вони становлять предмет адміністративного права» [19, с. 119].

Однак, на сьогодні продовжуються дискусії щодо того, чи всі відносини в сфері публічної служби належать до предмета адміністративного права. Однією з таких груп відносин є відносини, що виникають у сфері публічної служби суддів. Зокрема, Литвин О. В. за критерієм розмежування функцій держави (державної служби), виділяє три групи публічних службовців: 1) законодавчі; 2) виконавчі; 3) судові – «сприйняття суддів... як осіб, котрі фактично служать суспільству та від імені держави здійснюють правосуддя» [20, с. 16].

Законом України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII (далі – Закон № 1402) чітко відмежовано суддів від державних службовців, зокрема в ч. 3 ст. 94 Закону № 1402 міститься фраза: «є суддею або державним службовцем». Водночас, норми цього закону визначають, що судді виконують «службові обов'язки» (ч. 2 ст. 106 Закону № 1402) [21], тобто реалізують повноваження, які виникають у публічній сфері – здійснення правосуддя.

Відповідно до ч. 1 ст. 52 Закону № 1402 «Суддею є громадянин України, який відповідно до Конституції України та цього Закону призначений суддею, займає штатну суддівську посаду в одному з судів України і здійснює правосуддя на професійній основі» [21]. Вказане законодавче визначення не розкриває сутність правової природи служби, на якій перебувають судді.

Поняття «публічна служба» нормативно закріплене в п. 17 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України як «діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша державна служба, патронатна служба в державних органах, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування» [22].

Зазначене поняття не лише є узагальнюючим для всіх видів публічної служби, а й відмежовує публічну службу суддів від окремих видів державної служби, служби в органах місцевого самоврядування, обумовлюючи особливості їх правового регулювання та правового статусу суддів.

Правовий статус як правова категорія є досить досліджуваним явищем, і передусім у праві розмежовують правові статуси приватних та публічних суб'єктів. Водночас в науці виділяють загальні (єдині) та спеціальні правові статуси публічних суб'єктів.

Щодо суддів термін «статус» прямо вживається як в назві, так і в змісті нормативних положень, а саме у статтях 4, 36, 46, 52, 69, 105, 106, 109, 115, назві глави 1 «Загальні положення статусу судді» Розділу III Закону № 1402) [21].

Насамперед необхідно окреслити складові загального (єдиного) правового статусу суддів, який включає:

I. Принципи та засади діяльності суддів: 1) «єдиного статусу суддів», що закріплений в п. 2 ч. 4 ст. 17 Закону № 1402, додатково в ч. 2 ст. 52 вказаного Закону визначено, що «судді в Україні мають єдиний статус незалежно від місця суду в системі судоустрою чи адміністративної посади, яку суддя обіймає в суді»; 2) «незалежності судді», що визначений в ст. 129 Конституції України [23], та правовий зміст якого розкрито в ст. 48 Закону № 1402; 3) «незмінюваності судді», що закріплений в ч. 1 ст. 53 Закону № 1402, та згідно з яким «судді гарантується перебування на посаді судді до досягнення ним шістдесяти п'яти років, крім випадків звільнення судді з посади або припинення його повноважень відповідно до Конституції України та цього Закону» [21];

II. Загальні права і обов'язки судді, які визначені ст. 56 Закону № 1402 [21];

III. Правосуб'єктність судді, складовими якої є: 1) правоздатність, що розпочинається з моменту призначення на посаду судді (ч. 1 ст. 52 Закону № 1402); 2) дієздатність як здатність реалізації повноважень, що розпочинається з моменту складання присяги судді (ст. 57 Закону № 1402) і триває до моменту звільнення чи припинення повноважень судді з підстав, визначених частинами шостою та сьомою статті 126 Конституції України, зміст яких деталізований в Законі № 1402. Така дієздатність може бути повною чи обмеженою (наприклад, на час перебування у відпустці, відрядженні, на час тимчасового відсторонення тощо). Крім того, визнання судді як фізичної особи недієздатним або обмежено дієздатним є додатковою окремою підставою припинення його повноважень, тобто його дієздатності як судді); 3) деліктоздатність судді, як здатність притягнення його до юридичної відповідальності, що здійснюється в особливому порядку, який передбачений Конституцією України та Законом № 1402, зокрема ст. ст. 49, 106-111, 114-115, 118, 122¹ вказаного Закону, а також положеннями Закону України «Про Вищу раду правосуддя».

Зауважимо, що правосуб'єктність судді припиняється загалом у зв'язку зі смертю такого судді (ч. 1 ст. 123 Закону № 1402) [21];

IV. Єдині символи (атрибути) судді (судової влади): 1) здійснення правосуддя з використанням символів судової влади, якими є «державні символи України – Державний Герб України і Державний Прапор України» (ч. 1 ст. 16 Закону № 1402); 2) складання суддею присяги судді (ст. 57 Закону № 1402); 3) здійснення суддею правосуддя в мантиї та з нагрудним знаком (ч. 2 ст. 16, ч. 1 ст. 139 Закону № 1402); 4) засвідчення рішень судді (суду) печаткою із зображенням Державного Герба України та найменування суду [21];

V. Винятковість функції суддів щодо здійснення правосуддя (ст. 127 Конституції України) [23] з метою забезпечення загального публічного інтересу;

VI. Єдині правові гарантії суддів: 1) гарантії незалежності судді, що закріплені в ст. 48 Закону № 1402, «поваги до судді», зокрема засади відповідальності за «неповагу до судді» закріплені в ст. 50 Закону № 1402; 2) «недоторканості та імунітету судді», які деталізовані в ст. 49 Закону № 1402; 3) гарантії незмінюваності суддів та переведення судді до іншого суду виключно з його згоди, окрім випадків переведення судді у разі реорганізації, ліквідації або припинення роботи суду та у порядку дисциплінарного стягнення (ч. 2 ст. 53 Закону № 1402), а також відрядження судді до іншого суду того самого рівня і спеціалізації у період надзвичайного чи воєнного стану і за умови зміни територіальної підсудності судових справ, що розглядаються в суді, в якому зазначений суддя обіймає посаду (абз. 2 ч. 1 ст. 55 Закону № 1402; 4) гарантії правового захисту судді, зокрема право судді оскаржувати рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України щодо його кваліфікаційного оцінювання, закріплене в ч. 2 ст. 88, ч. 7 ст. 101 Закону № 1402, право судді оскаржувати рішення про притягнення його до дисциплінарної відповідальності з підстав та в порядку, визначеному Законом України «Про Вищу раду правосуддя» (ст. 111 Закону № 1402);

5) гарантії: а) матеріального-технічного забезпечення потреб судді, пов'язаних з його діяльністю (зокрема, забезпечення окремим кабінетом, робочим місцем та необхідними для роботи засобами, мантією та нагрудним знаком (ст. 139 Закону № 1402); б) соціального забезпечення (виплата суддівської винагороди відповідно до ст. 135 Закону № 1402, надання щорічної оплачуваної відпустки згідно із ст. 136 Закону № 1402, соціальне страхування судді на підставі ст. 141 Закону № 1402, пенсійне забезпечення або щомісячне довічне грошове утримання судді у відставці відповідно до ст. 142 Закону № 1402); в) побутового забезпечення, що включає забезпечення житлових умов судді (ст. 138 Закону № 1402); 6) гарантії державного захисту суддів та членів їхніх сімей, закріплені в ст. 140 Закону № 1402 [21] та Закону України від 23 грудня 1993 року № 3781-ХІІ «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [24]; 7) гарантія збереження за суддею, який припинив повноваження шляхом виходу у відставку статусу «судді у відставці», що передбачає закріплення за ним ряду окремих прав, які визначені в Розділі Х «Статус судді у відставці» Закону № 1402; 8) гарантії суддівського самоврядування, що пов'язані із забезпеченням незалежності суддів та закріплені в ст. 126 -134 Закону № 1402 [21] та інші;

VII. Правові обмеження, які зокрема виражені як обов'язки: 1) дотримання вимог щодо несумісності, що закріплені в ст. 54 Закону № 1402; 2) дотримання присяги судді (ч. 6 ст. 56, ст. 57 Закону № 1402); 3) виконання вимог та дотримання обмежень, установлених законодавством у сфері запобігання корупції (п. 6 ч. 7 ст. 56 Закону № 1402); 4) дотримання норм Кодексу суддівської етики (ст. 58 Закону № 1402) та вимог щодо способу життя судді, що може бути об'єктом проведення моніторингу відповідно ст. 59 Закону № 1402); 5) щорічного подання декларації родинних зв'язків судді (ст. 61 Закону № 1402) та декларації доброчесності судді (ст. 62 Закону № 1402) [21];

VIII. Засади юридичної відповідальності судді: 1) дисциплінарна відповідальність, підстави якої визначені ст. 106 Закону № 1402, а процедура здійснення дисциплінарного провадження стосовно судді, регламентується ст.ст. 107-111 Закону № 1402 [21] та ст.ст. 42-52 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» [25]; 2) адміністративна відповідальність; 3) кримінальна відповідальність. Зауважимо, що на відміну від Закону України «Про державну службу», в якому закріплено правові положення не лише щодо дисциплінарної, а й щодо матеріальної відповідальності державних службовців (зокрема в Главі 3 «Матеріальна відповідальність державних службовців» Розділу VIII вказаного Закону [26], в Законі України № 1402 відсутні спеціальні положення щодо підстав та порядку матеріальної відповідальності як суддів, так і інших публічних службовців органів системи правосуддя, на яких не поширюються вимоги законодавства про державну службу.

Судді обіймають посади, які поділяються на адміністративні, до яких належать «посади голови суду та заступника (заступників) голови суду» (ч. 1 ст. 20 Закону № 1402), та «ординарні», до яких належать посади усіх інших суддів. Відповідно правовий статус суддів, які перебувають на адміністративних посадах, має свої особливості, що проявляються, зокрема в їх функціях (ст. ст 24, 25 Закону № 1402), повноваженнях, правах і обов'язках, підставах припинення повноважень на адміністративній посаді, правових обмеженнях, які застосовуються до них, зокрема йдеться про заборону «обіймати одну адміністративну посаду відповідного суду більш як два строки поспіль» (ч. 9 ст. 20 Закону № 1402), а також заборону в разі дострокового звільнення судді з адміністративної посади (крім звільнення з такої посади за його заявою) обрання такого судді «на будь-яку адміністративну посаду в судах протягом двох років з дня такого дострокового звільнення» (ч. 6 ст. 20 Закону № 1402) [21].

На спеціальний правовий статус судді також впливає посада, яку займає відповідний суддя, що обумовлена відповідною штатною суддівською посадою, місцем суду в системі судоустрою (його рівнем) і спеціалізацією суду, яка визначена ст. 18 Закону № 1402 [21].

Особливими правовими станами, в яких можуть перебувати судді та за яких вони не реалізують свої повноваження зі здійснення правосуддя, є: перебування суддів у відпустці, відсутність у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, відрядження, а також інші передбачені законом випадки, через які суддя не може здійснювати правосуддя або брати участь

у розгляді судових справ (ч. 5 ст. 15 Закону № 1402), тимчасове відсторонення «від здійснення правосуддя на строк не більше двох місяців у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності» (ч. 5 ст. 49 Закону № 1402), тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя до закінчення кваліфікаційного оцінювання (ч. 5 ст. 86 Закону № 1402), а також тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя як вид дисциплінарного стягнення (п. 4 ч. 1 ст. 105, п. 4 ч. 1 ст. 109 Закону № 1402), автоматичне тимчасове відсторонення від здійснення правосуддя до ухвалення рішення про звільнення судді з посади Вищою радою правосуддя, в разі ухвалення «органом, що розглядає справи про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів, рішення про застосування до судді дисциплінарного стягнення у виді подання про звільнення судді з посади» (ч. 7 ст. 49 Закону № 1402) [21]. Однак, на можливість здійснювати правосуддя не впливає «відрадження як тимчасове переведення судді до іншого суду того самого рівня», порядок здійснення якого є предметом регулювання ст. 55 Закону № 1402, а також переведення судді до іншого суду, що врегульоване ст. 82 вказаного Закону [21].

Таким чином, судді володіють загальним та спеціальним правовим статусом, і їх служба на відповідній посаді судді належить до окремого виду публічної служби. Однак, нагадаємо, що поняття «публічна служба», яке нормативно закріплене в п. 17 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України, включає не лише професійну діяльність суддів, а й діяльність у державних колегіальних органах, професійну діяльність прокурорів, поряд з державною службою і патронатною службою в державних органах тощо [22].

Наприклад, Владовська К.П., проводячи аналіз публічної служби в судових органах розмежовує її на «службу на посадах суддів <...>, службу працівників апарату суду, органів, які здійснюють організаційне, фінансове чи кадрове забезпечення органів суддівського самоврядування, помічників судді, судових розпорядників, судової охорони» [27, с. 126], та застосовує термін «суддівська служба» – «служба суддів, які уповноважені здійснювати правосуддя під час розгляду судових справ у Конституційному Суді України та судах загальної юрисдикції» [27, с. 126].

Зауважимо, що, враховуючи зміни в законодавстві та зміст положень спеціальних законів, до окремих видів публічної служби в судах, органах системи правосуддя необхідно відносити: 1) публічну службу суддів Конституційного Суду України, що врегульована ст. ст. 148-149¹ та 153 Конституції України та Законом України «Про Конституційний Суд України»; 2) публічну службу суддів судів загальної юрисдикції, що врегульована Законом № 1402; 3) публічну службу на посадах членів Вищої ради правосуддя, що врегульована ст. 131 Конституції України та Законом України «Про Вищу раду правосуддя» (ст. ст. 5-25 цього Закону) [25], що базується на принципі колегіальності та незалежності функціонування Вищої ради правосуддя як конституційного органу державної влади та суддівського врядування (ч. 1 ст. 1 вказаного Закону) [25]; 4) публічну службу на посадах членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, особливості правового статусу членів якої врегульовані Законом України № 1402 (ст. ст. 92-95 цього Закону) [21], яким визначено, що «члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України повинні у своїй діяльності та поза її межами дотримуватися найвищих стандартів етичної поведінки, у тому числі принципів та правил етики, які застосовуються до суддів» (ч. 9 ст. 94 Закону 1402) [21]; 5) публічну службу на посадах прокурорів, що врегульована ст. 131¹ Конституції України та Законом України «Про прокуратуру». Особливості зазначених видів публічної служби закріплені у вказаних та інших спеціальних законах. Однак зазначимо, що відповідно до ч. 3 ст. 3 Закону України «Про державну службу» дія цього Закону не поширюється на: суддів Конституційного Суду України (п. 11¹); суддів (п. 12); прокурорів (п. 13) тощо. При цьому нормами вказаного закону не визначено, що його дія не поширюється також на голову, заступника голови та членів Вищої ради правосуддя, а також на голову, заступника голови та членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

До особливих видів служби в органах системи правосуддя необхідно відносити службу не за основним місцем роботи, зокрема: 1) службу на посадах членів Етичної ради

(які «здійснюють свої повноваження на громадських засадах і на час роботи в Етичній раді звільняються від виконання службових обов'язків за основним місцем роботи із збереженням середньої заробітної плати» (ч. 24 ст. 9¹ Закону України «Про Вищу раду правосуддя»); 2) службу в Комісії з питань вищого корпусу державної служби в системі правосуддя; 3) службу членів Конкурсної комісії для проведення конкурсу на зайняття посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та формування переліку кандидатів на посаду члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (які «здійснюють свої повноваження на громадських засадах і на час роботи в Конкурсній комісії звільняються від виконання службових обов'язків за основним місцем роботи із збереженням середньої заробітної плати» (ч. 20 ст. 95¹ Закону України № 1402). Така публічна служба за ознакою її виконання не за основним місцем роботи наближена до служби депутатів місцевих рад, на яких не поширюються дія положень Закону України «Про державну службу», відповідно до п. 11 ч. 3 ст. 3 вказаного Закону [26], однак вона має свої особливості, зважаючи на обсяг правового статусу зазначених посадових осіб, що потребує нормативного уточнення, зокрема щодо поширення на них положень Закону України «Про запобігання корупції», щодо їх правосуб'єктності, прав і обов'язків, правових гарантій та правових обмежень, які на них поширюються.

Важливо зазначити, що відповідно до ч. 4 ст. 5 Закону України «Про державну службу» «особливості правового регулювання державної служби в системі правосуддя визначаються законодавством про судоустрій і статус суддів» [26]. Аналогічне положення закріплене в ч. 12 ст. 91 Закону України «Про державну службу», згідно з яким «особливості вступу, проходження та припинення державної служби в ... органах системи правосуддя, .. регулюються цим Законом з урахуванням особливостей, визначених спеціальним законодавством у відповідній сфері» [26].

Правовий статус працівників секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ч. 1, 5 ст. 102 Закону № 1402), посадових осіб Державної судової адміністрації України, її територіальних управлінь (ч. 4 ст. 151 Закону № 1402), працівників апарату суду (ч. 6 ст. 155 Закону № 1402), державних службовців Служби судової охорони (ч. 3 ст. 162¹ Закону № 1402) [21], працівників секретаріату Вищої ради правосуддя, у тому числі дисциплінарних інспекторів визначається Законом України «Про державну службу» з урахуванням особливостей, визначених законом України «Про судоустрій і статус суддів» та «Про Вищу раду правосуддя».

У ч. 1 ст. 91 Закону України «Про державну службу» закріплено, що дія цієї статті «поширюється на керівників апаратів (секретаріатів) <...> Конституційного Суду України, Верховного Суду, вищих спеціалізованих судів, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України ...» [26].

Служба помічників судді частково врегульована Законом України № 1402, зокрема, в ч. 1 ст. 157 вказаного Закону визначено, що «кожний суддя має помічника (помічників), статус і умови діяльності якого (яких) визначаються цим Законом та Положенням про помічника судді, затвердженим Радою суддів України» [21]. Зазначена служба, згідно з Положенням про помічника судді, затвердженим рішенням Ради суддів України від 18 травня 2018 року № 21 [28], належить до патронатної служби як різновиду публічної служби. Згідно з абз. 2 ч. 4 ст. 92 Закону України «Про державну службу» «особливості патронатної служби в судах, органах та установах системи правосуддя визначаються законодавством про судоустрій і статус суддів» [26], відповідно в інших випадках, на них поширюється дія законодавства про державну службу.

Враховуючи вищевикладене, необхідно зазначити, що на відміну від інших видів публічної служби в органах системи правосуддя, публічна служба суддів чітко відмежована від державної служби, а також в законодавстві більшою мірою врегульовано їх правовий статус.

Висновки. Поняття «публічна служба», закріплене в п. 17 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України, є узагальнюючим для всіх видів публічної служби, і дає можливість відмежовувати від державної служби публічну службу: 1) суддів Конституційного Суду України; 2) суддів загальної юрисдикції; 3) голови, заступника голови та членів Вищої

ради правосуддя; 4) голови, заступника голови та членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України; 5) прокурорів. З огляду на зазначене, вважаємо доцільним внесення змін до ч. 4 ст. 3 Закону України «Про державну службу», у якій необхідно передбачити, що дія цього Закону не поширюється на голову, заступника голови та членів Вищої ради правосуддя та голову, заступника голови та членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Особливості правового регулювання статусу суддів як публічних службовців обумовлені їх загальним (єдиним) правовим статусом, та їх спеціальним правовим статусом, який залежить від перебування судді на адміністративній посаді, місця суду в системі судоустрою (його рівня) і спеціалізації суду. Правовий статус судді та можливість здійснення ним правосуддя також залежить від перебування його в особливому правовому стані, який впливає на дієздатність судді (перебування суддів у відпустці, відсутність у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, відрядження, тимчасове відсторонення тощо). На сьогодні є потреба більш детального правового урегулювання відносин з публічної служби голови, заступника голови та членів Вищої ради правосуддя, а також голови, заступника голови та членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, елементів їх правового статусу включно із засадами їх відповідальності. Також потребує більш чіткого нормативного визначення інститут публічної служби в органах системи правосуддя, яка здійснюється не за основним місцем роботи, передусім публічної служби на посадах Етичної ради, Комісії з питань вищого корпусу державної служби в системі правосуддя, Конкурсної комісії для проведення конкурсу на зайняття посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та формування переліку кандидатів на посаду члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Також вважаємо, що в Законі України № 1402 необхідно закріпити спеціальні положення щодо підстав та порядку матеріальної відповідальності як суддів, так і інших публічних службовців органів системи правосуддя, на яких не поширюються вимоги законодавства про державну службу.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затверджена Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#n10>
2. Авер'янов В. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. Київ : Видавничий Дім «Ін-Юре», 2002. 668 с. URL: <http://uristinfo.net/adminpravo/2-2010-12-16-12-41-31/29-rozdil9.html>
3. Службове право : навчальний посібник / А.І. Берlach та ін.; заг. ред. А.І. Берlach ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ : Київський університет, 2023. 479 с.
4. Біла-Тіунова Л.Р. Державна служба України. Загальна частина : навч. посібник. Одеса, 2020. 511 с.
5. Гришук А.Б. Поняття та особливості окремих елементів правового статусу державного службовця в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2021. Випуск 67. Серія ПРАВО. С. 185-189.
6. Кириченко Ю.М. Поняття та структура адміністративно-правового статусу органів місцевого самоврядування. *Юридичний бюлетень*. 2018. Вип. 7. Ч. 2. С. 41–47.
7. Ковальчук Я.С. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу працівників Бюро економічної безпеки України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2023. Том 34 (73). No 1. С. 49-55.
8. Сімчук В. Загальна характеристика адміністративно-правового статусу працівника митної служби. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. No 1(21). С. 123–127.
9. Якимчук Н. Поняття «правовий статус», «правове положення», «правовий модус» та «правовий режим»: теоретико-правовий аналіз. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 3. С. 11-18.
10. Слабунова Ю.В., Щербак Н.М. Правовий статус судді як публічного службовця. *Правові горизонти*. 2019. Вип. 19 (32). С. 124-130. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/78479>

11. Федоренко В.Л. Конституційно-правовий статус суддів судів загальної юрисдикції. *Часопис Київського університету права*. 2005. № 3. С. 63-69.
12. Логвиненко М.І., Юрковський Ю.О., Юрковский Ю.А. Правовий статус інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Європейські перспективи. 2015. № 3. С. 32-35. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/42296/3/Logvynenko_Iurkovskii_pravovyy_status.pdf
13. Іванищук А.А. Адміністративно-правовий статус помічника судді. *Наукові праці Національного університету Одеська юридична академія*. 2015. Випуск 15. С. 328-333.
14. Золотарьова Я.С. Адміністративно-правовий статус державних службовців судових органів: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету* : серія: Право / гол.ред. Ю.М. Бисага. Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2015. Т.2. Вип. 34. С. 80-83.
15. Шпенова П.Ю. Правовий статус працівників апарату суду. *Юрист України*. 2015. № 3-4. С. 59-64.
16. Крамський К.С. Правовий статус секретаря судового засідання: стан і проблеми легального закріплення. *Proceedings of the 3th International scientific and practical conference "Theoretical aspects of education development"*(January 24-27, 2023) Warsaw, Poland. International Science Group. 2023. 569 p.
17. Савельєв Д.В., Крикун В.Б. Правовий статус та організація діяльності працівників служби судових розпорядників. С. 438-443. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/8785/1/438-443.pdf>
18. Задорожній О.В. Адміністративно-правове забезпечення проходження державної служби у органах юстиції України. Автореф. дис. к.ю.н. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ: Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2017. 22 с.
19. Коліушко І.Б. Виконавча влада та проблеми адміністративної реформи в Україні: Моногр. Київ: Факт, 2002. 260 с.
20. Литвин О.В. Адміністративно-правове регулювання статусу державного службовця в Україні: автореферат дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Ірпінь : Б. в., 2009. 20 с.
21. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/print>
22. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
23. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/print>
24. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 грудня 1993 року № 3781-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>
25. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19/print>
26. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19/print>
27. Владовська К.П. Адміністративно-правове регулювання публічної служби в Україні. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право. Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова Хмельницької обласної ради, Хмельницький, 2024. 216 с.
28. Положення про помічника судді, що затверджене рішенням Ради суддів України від 18 травня 2018 року № 21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr021414-18#Text>

